

INLEIDING

OP een paar uitzonderingen na, dateren de opnemingen voor deze atlas uit de laatste jaren vóór en de eerste jaren na de tweede wereldoorlog.

Het hier bewerkte gebied omvat grosso modo Belgisch-Limburg en zuidelijk Nederlands-Limburg. Wegens de rechtlijnige afbakening, die voor onze atlassen wordt toegepast, zijn enkele Limburgse plaatsen reeds bewerkt geworden door Vangassen in zijn Dialektatlas van Vlaams-Brabant en door W. Pée in zijn Dialektatlas van Antwerpen. Vijf opnemingen die W. Pée eerst had menen in te lijven bij dezelfde atlas, heeft hij echter afgestaan voor Limburg. Het zijn : K. 357, Paal ; K. 358, Beringen ; K. 359, Koersel ; K. 360, Heusden en K. 361, Zolder. Wij danken hem hierbij voor zijn medewerking.

Ten noorden omsluit onze rechtlijnige grens, behalve een deel van Nederlands-Limburg tot Belfeld, L. 297 ; Helden, L. 291 ; Espel, L. 288a ; Nederweert, L. 288, en Weert, L. 289, ook nog 4 plaatsen van oostelijk Noord-Brabant, namelijk Bergeyk, L. 279 ; Borkel en Schaft, L. 281 ; Maarheeze, L. 284 en Budel, L. 285. Het gebied van deze atlas sluit dus ook aan bij dat van atlas n° 10 (Rivierenstreek, Oost-Brabant en Noord-Limburg), die na deze het eerst voor publicatie aan de beurt komt.

In hoofdzaak is de Limburgse atlas het werk van de Heren J. C. Claessens, H. Goffin, A. Stevens en ondergetekende. Hun respectieve opnemingen worden bij de lijst der opgenomen plaatsen en ook in de opschriften van de teksten aangeduid met Cl., G., St. en Bl. — De Heer Claessens heeft, zoals men kan zien, het noordelijk gedeelte (42 plaatsen) bewerkt, de Heer Goffin de middenstrook (44 plaatsen), de Heer Stevens het zuidelijk gedeelte (47 plaatsen), en ondergetekende een aantal plaatsen die over het ganse gebied verspreid liggen, 32 in totaal.

Vóór de tweede wereldoorlog had ondergetekende reeds enkele plaatsen van Belgisch Zuid-Limburg bewerkt in gezelschap van wijlen Prof. Verdeyen (Luik) en diens student Fr. Heyligers, uit Thorn. Eerstgenoemde, die handelde uit belangstelling voor de methode bij het opnemen, nam hierbij nota's waarvan ik na zijn overlijden in 1949 niets meer heb vernomen. De Heer Heyligers, die de aanleg en de ijver bleek te bezitten om de Limburgse atlas te helpen bewerken, werd door pijnlijke na-oorlogse omstandigheden, ook fysisch in de onmogelijkheid gesteld om het zo flink begonnen werk voort te zetten. Enkele dozijnen teksten van zijn hand konden dienst doen als controle-middel voor sommige latere opnemingen. Wat de keuze van zegslieden en van opgenomen plaatsen betreft, werd dezelfde methode gevolgd als voor de reeds verschenen atlassen.

De Heren Claessens en Goffin, beiden geboren Limburgers, resp. uit Eisden en Genk, studeerden aan de Rijksuniversiteit te Gent en ontvingen hun opleiding in de fonetiek en de dialectstudie bij ondergetekende. Zij bleken geschikt te zijn voor zelfstandig werk, nadat zij mij op enkele plaatsen in Limburg voor opnemingen hadden vergezeld. De Heer A. Stevens, eveneens

geboren en getogen Limburger (Tongeren), is leerling geweest van wijlen Prof. Grootaers, en geniet de welverdiende faam, een van de beste kenners te zijn van het moderne Limburgs. Hij paste zich spoedig aan bij het gebruik van onze fonetische tekens en verrichtte in feite het grootste aantal opnemingen, met inbegrip van het Land van Over-Maas en de omgeving van Eupen. Tot onze spijt was het niet mogelijk al de door hem bewerkte plaatsen in de atlas op te nemen. Het net werd te dicht, en een blik op de kaarten zal volstaan om te zien dat zij ook nu reeds aan de grens van overbelasting zijn gekomen in de door de Heer Stevens en mij bewerkte zuidelijke zone. Er vielen aldus 21 opgenomen plaatsen weg, voornamelijk van de Heer Stevens en ook een paar van mijzelf.

Zoals kon verwacht worden, is de samenwerking van vier verschillende opnemers voor een zelfde gebied niet zonder nadelen gebleken, vooral wat betreft de Limburgse sleep- en stoottonen. Ondergetekende moest in dezen, als niet-Limburger, uiterst voorzichtig te werk gaan. Hij noteerde beide tonen slechts in de gevallen waar zij, voor zijn oor, over-duidelijk optraden. Het resultaat is dan het volgende : In de gevallen waar zij werden genoteerd, zijn zij vrijwel zeker aanwezig ; waar zij niet werden genoteerd, kunnen zij soms ook wel aanwezig zijn, hoewel dan minder duidelijk. De Heer Claessens meldt dat hij vooral de sleeptoon heeft genoteerd, in vele gevallen ook daar waar een diftongisch element naast de sleeptoon optrad, zoals trouwens ook ondergetekende te werk ging. Voor zijn oor, en dus ook in zijn teksten, viel echter de sleeptoon vaak weg door verkorting van de vokaal wegens verhoogd spreektempo. De Heer Goffin heeft stoot- en sleeptoon wel hier en daar waargenomen, maar niet steeds genoteerd ; pas in zijn laatste opnemingen in Nederlands-Limburg is dit geregeld gebeurd. De Heer Stevens integendeel was van in den beginne bijzonder goed vertrouwd met de sleeptoon. Hij noteerde hem dan ook overal waar hij kon worden verwacht, zelfs met verschillende fonetische waarden : tweetoppigheid van de vokaal, of diftongische naslag, eventueel zelfs verkorte vokaal. De Heer Stevens zette zijn moeilijkheden uiteen in een lezing gehouden op het XXIe VI. Filologencongres te Leuven op 14 april 1955, gepubliceerd onder de titel Intonatieproblemen in en om West-Limburg, in *Taal en Tongval* VII, 3-4, pp. 135-142. Wij konden zijn noteringen niet zonder meer in de gepubliceerde teksten van de atlas opnemen omdat hierdoor afbreuk zou worden gedaan aan het fonetisch karakter van onze teksten, ten gunste van het fonologisch principe. Wij hebben het geval opgelost met in de teksten van de Heer Stevens overal het tweetoppigheidsaccent van de sleeptoon ($\wedge$), te vervangen door *onderlijning* van de betrokken vokaal of tweeklank ; deze onderlijning heeft dus geen fonetische, maar een fonologische betekenis. Al komt de fonetische notering van de Limburgse accenten enigszins gehavend uit onze teksten te voorschijn, in de praktijk zal zij nog bruikbaar genoeg zijn, maar wij hebben het nodig geacht de gebruiker van de atlassen te waarschuwen voor de moeilijkheden.

Wat de overige verschillen bij het noteren betreft, kunnen wij gerust verklaren dat zij beperkt blijven tot lichte varianten : duur en timbre voor de vokalen, een lichte graad meer open of gesloten, dit alles kan men ook in de opnemingen door een en dezelfde opnemer verwachten, en speelt geen belangrijke rol. De Heer Claessens signaleert ons dat hij bij nr 51 van de medewerkers

de equivalenten voor *bereiden* (*gereedmaken*, e. dgl.) niet heeft opgevraagd.

Voor mogelijke varianten bij het opvragen en het beantwoorden van de vragenlijsten vindt men talrijke toelichtingen in onze brochure „Na meer dan 25 jaar Dialect-onderzoek op het Terrein”. Uitg. Kon. Vl. Ac., Reeks III, n° 28.

De nummers (1), (2), (3) enz. tussen ( ) in de teksten en op de kaarten aangebracht, wijzen op een lezing van zegsman 1, 2, 3, enz.

Wij hopen dat de atlas van Limburg, zoals hij vóór ons ligt, toch wel de diensten zal kunnen bewijzen die men ervan verwacht. Onze dank gaat, behalve naar de reeds vermelde medewerkers, ook naar Prof. Pée en zijn staf (Mevr. Tavernier, Dr. Vanacker, assistent Forceville), naar Collega Roggen en naar Drukker G. Michiels, die ons met hun wagen grote diensten bewezen, evenals naar onze trouwe scribent R. Cocquyt die de teksten overschreef en de kaarten invulde; en last but not least, naar de proefpersonen, die zo belangloos hebben bijgedragen tot het volbrengen van onze taak.

1959

E. BLANCQUAERT.